

Debat om P2's musikformidling

I Modspil nr. 39 rettede den tidligere P2-medarbejder og nuværende højskolelærer Torben Jørgensen et skarpt angreb på DR-musikafdelingens formidling af den klassiske musik. »Det er svært at holde gang i en hede«, kaldte han sin artikel. Modspil har bedt om et svar hos musiker Morten Zeuthen, producer Lars Ole Bonde og P2-chef Steen Frederiksen.

Morten Zeuthen, koncertmester i Radiosymfoniorkestret:
Engagementet er nøglen!

Musikken skal tilbage til musikken! Og det sidder jeg her og skriver, mens celoen ligger tavs inde i værelset ved siden af. Her har vi allerede sammenstødet, ikke alene for undertegnede musiker, men for alle som har haft en oplevelse med musik. Oplevelsen er så uforklarlig, at man uimodståeligt drages mod forsøget på at forklare musikken med andet end den selv, med ord. Det er egentlig historien om natsværmeren og stearinlyset om igen. Det er nemlig enhver umuligt at forklare musikken udelukkende med ord, skrevet, talt, kultur-radikalt, salonfähig eller folkeligt. Ligesom man ikke kan forklare farver for en blind: Man forsøger at besvare den blindes spørgsmål: »Hvordan er farven gul?« »Rigtigt gult er klart, hårdt, stærkt og direkte«. »Sagde du ikke at din datters hår var gult?«

I sin konsekvens kan man efter min mening ikke tale om musik med folk, som ikke har oplevet den i forvejen. Men disse personer har jo ikke behov for oplysning i den forstand, og hvor går man så hen med sin formidling?

Derfor er det uhyre nemt at nedgøre

musikformidlingen, som på den anden side er en nødvendighed for musik i medierne og i skolerne. F.eks. kan den ofte – som det fremgår af Torben Jørgensens velskrevne artikel – rubriceres som »videnskabelighed, skolestue, salon eller socialuniform«. Andre vil måske tage bragesnak med i puljen af faldgruber.

På samme måde er det ligetil at tage fat på andre af musikkens iscenesættelser: Koncertsalens støvede slipsenåle og bolsjeposer, musikernes fedtede tjernertøj eller kjole og hvidt, rock-videoens rastløse semidybsindighed eller koldt kalkulerende anvendelse af musik som blot og bar design, jazzklubbernes småsnakkende tilrøgede bajer-nostalgi, den ny kompositionsmusiks publikum som Tordenskjolds soldater – efter bomben, osv. osv. (Og alligevel er det disse steder folk får deres musikoplevelser). Intet er lettere end at finde splinter i musiklivets øjne, fordi dets bankende hjerte – musikken selv – slet ikke lader sig forklare, ironisere eller knuselske med ord. Eller sagt på en anden måde: Udefra beskrevet er alle mu-

sikkens underværker lige så absurde som »Den norske Radioballet«.

Måske fordi det er så nemt at gøre nar, undlader Torben Jørgensen fornuftigt at blive alt for konkret, hvad angår den sande musikformidling, men nævner erfarings/hverdagssproget og dialogen som forudsætninger. Naturligvis skal man ikke tale finsk om musik i Danmarks Radio, og dialogen med publikum er et fornuftigt vatterpas (og indimellem en legitimerende sovepu-de). Selv har jeg ofte benyttet mig af den ved skolekoncerter: Inden et af programmets mest krævende musikstykker har jeg forberedt publikum på, at *alle* spørgsmål, opstået under lytning til musikken, vil blive besvaret efter bedste evne.

Man risikerer naturligvis at komme ud i frygtelige situationer, men vinder på den anden side netop dét, som efter min mening bærer al god musikformidling: *Engagementet*. Her er nøglen til de mørke, glemte rum, til de mange som ikke kender musikkens sprængkraft. Til gengæld er det den eneste fællesnævner, vi har. Med andre ord: Hvis f.eks.

Debat om P2's musikformidling

en videnskabsmand mangler engagement, er han i al fald kedelig. Dette gælder også en musiker eller en højskolelærer.

Det er på den anden side oplagt, at forskellige typer musikformidling ikke egner sig lige godt til TV og radio. Og det er besynderligt, at ikke flere lytter til f.eks. radioens P2! Producenternes engagement er givetvis belastet af forsigtighed og respekt for de kritiske, de

velformulerede og de indflydelsesrige. Men det hjælper næppe med flere retningslinier, tværtimod skulle producenterne måske netop opfordres til at tale om dét, de brændte mest for og i deres egen form, også selvom de derved kom til at ligne den kulturradikale, den skolelærer eller det æggehoved, de hver især måtte være. Det må lytterne da kunne tåle, hvis man i stedet fik engagementet.

Når musikens mysterium skal karakteriseres eller kortlægges, er vi alle amatører. Alle kan have held til at smitte ved deres begejstring, ingen kan klare sig på rutinen eller med noget man engang har lært. Overlad medierne til dem som for alvor har fået røde ører af at lytte til Den levende Musik. Så skal vi nok få os nogle Levende Ord.

Lars Ole Bonde, producer ved Østjyllands Radio:

Af en lektoral kulturspreders bekendelser

Jeg tilstår blankt: Jeg har været lektor i musik, på universitetet endda, og nu er jeg ansat som formidler af klassisk musik i radioen. Enhver, der har læst Torben Jørgensens artikel i Modspil 39, ved, hvad det betyder: En lektor er en af de kulturelle bodyguards, der med intellektualisme og »viden« om musik holder de udannede masser på afstand af den klassiske musik, som disse masser ellers (iflg. diverse statistikker) gerne vil i nærkontakt med. En lektor er en adgangsbegrænsende kustode, som med sit korrekte, men abstrakte, billedfattige og upersonlige sprog sørger for ordentlig opførsel i radioens borgerlige musiksalon, dvs. hjemme foran højtalerne.

Det er jo ikke så godt. Faktisk har jeg også selv bemærket, at der er noget om det, og i al stilfærdighed forsøger jeg nu

at ændre mig og gå i den retning, Torben Jørgensen så forjættende afstikker: mod den engagerede, personlige formidling af klassisk musik i et sanseligt, konkret og billedrigt sprog. Helst dialogorienteret – og humor er i øvrigt ingen hindring.

Men det er bare forbandet svært. Og jeg tror, Torben Jørgensen rammer lidt skævt med sine skud på pianisten.

Jeg tror ikke på, at (DRs) musikformidlere *bevidst* bruger deres viden, deres mediekendskab og ikke mindst deres sprog til at lukke store dele af lytterne ude. Walter Benjamins (og Pierre Bourdieus) skarpsindige forestillinger om de i forvejen privilegeredes nye måder at beholde det æstetiske område for sig selv på gælder efter min mening ikke mere. Eller mere præcist: det gælder nok for flertallet af de over 30-årige, at

de har mærket noget til kulturelle mindreværdskomplekser, skabt af bl.a. elitære formidlere.

For de yngre er situationen helt anderledes. Man kan ikke lukke dem ude fra den klassiske musik v.h.a. elitære magtmidler (dannelsens tyranni); det frie valg er i vores postmoderne, globalt kommunikerende verden et principielt faktum. Enhver kan for alvor tage for sig af retterne, opsøge restauranter med eksotisk eller klassisk køkken, spise med fingrene, pinde eller gaffel; nippe, levne eller spise op. Den klassiske musik har – næsten – mistet sin aura endegyldigt. Idag er det op til reklamebureauerne at reetablere det eksklusive skin.

Men derfor kan man selvfølgelig stadig bedrive *dårlig* musikformidling, som skræmmer forudsætningsløse langt

væk. Og portrættet af den dårlige formidling tegner Torben Jørgensen skarpt. Men jeg tror, årsagerne (og befrielsesmulighederne) kan formuleres mere præcist.

Det ligger i uddannelsen: Såvidt jeg ved, er alle Musikafdelingens (P2s) musikformidlere akademikere (måske ikke lektorer, men alligevel ...) og de/vi har i vores uddannelse *ikke* lært at tale levende, åbent, associerende og engageret om musik. Tværtimod har vi tilegnet os det traditionelle beherskelsesprog og den analytiske distance, som er udmærket i akademisk sammenhæng, men som effektivt står i vejen for en dialog med »almindelige lyttere«. Min påstand er, at mine kolleger og jeg gerne vil videre – men det er lettere sagt end gjort.

Det ligger i traditionen: Både den akademiske og den radiofoniske. Det spøgelse, jeg vil kalde *angsten for subjektivitet*, hjemsøger de fleste musikformidlere. Vi vil nødtigt trænge os på, vi vil gerne være præcise, og vi vil bestemt ikke udsætte os for anklager for føleri, omklamring eller sentimentalitet. Og vi kan i øvrigt heller ikke være lige engagerede i alt det, vi skal formidle. Det ligger på en eller anden måde også underforstået, at vi skal »opdrage« lytterne. Af samme grund har udsendelsesgenrerne i P2s musikaften det med at flyde sammen. Korrekt og uantastelig præsentation præger koncertransmissioner, causerier, undervisningsprogrammer, anmeldelser osv.

Det ligger i sproget: Vi vil gerne gøre

os fri af fagsproget – men hvad er alternativet? Vi vil gerne fortælle, men talesproget fører tit til ren small-talk, utålelig intimitet og overfladiskhed (Død-højtidelige Musikafterner og småsnakkende Samspil-udsendelser er de to yderpoler – sagt uden at generalisere). Og så er der jo objektivitetskravet, der ligger og lurer i baghovedet på enhver statsansat mediarbejder, der engang har hørt ordet manipulation. – Det fører let til selvcensur. Og selvhøjtideligheden gror som tidsler på en mødding, når vi vælger den sikre distance frem for engagementet uden (sproglig) sikkerhedsnet.

Mit bud på den klassiske musiks befrielse i medierne er:

- I uddannelsen af musikformidlere (på alle niveauer) skal indgå en praktisk oplæring i forskellige beskrivelses- og formidlingsformer. Hermeneutik, fænomenologi og oplevelsesjournalistik bør integreres i uddannelsen.
- Subjektiviteten skal dyrkes – og træ-

nes: Det skal ikke bare være tilladt, men tilstræbt, at musikformidlere især beskæftiger sig med det, de brænder for. Og de skal lære at være personlige uden at være private.

- *Samtalesproget* skal bevidstgøres og trænes. Torben Jørgensens skelnen mellem talesprog (erfaringssprog) og videnssprog (standardsprog) er ikke præcis nok (men det er en længere historie, som jeg må lade ligge her).
- Vi må ikke gøre P2/Kanal 2 til en ghetto for klassisk/seriøs musik. Den klassiske musik (og de øvrige minoritets-musikker) bør findes overalt, hvor der er lyttere. Dvs. også i regionalradioernes sendeflader, i nærradioerne, på P1 og på P3.

Vi skal med andre ord lære at komme med oplæg til oplevelse. Så kommer forståelsen måske af sig selv – bagefter.

Og så skal vi nok få heden til at blomstre. Og lektorerne til at springe ud. »Musik skal opleves, den skal ikke forstås«, som John Cage siger. □

Steen Frederiksen, P2-chef, Danmarks Radio:

Ude på den musikalske hede

Der er omkring 200.000 danskere, der åbner for radioen for at høre P2-Musikaften med klassisk musik, men der burde være ca. 1.800.000 mere, der gjorde det. – Det er udgangspunktet for Torben Jørgensens artikel.

Men hvis folk ikke har noget imod Radioavisen kl. 18.30, hvorfor er der så ikke 5 millioner, men kun ca. 500.000 der lytter til den? Ja, det er vel, fordi en del er på arbejde, nogle læser, nogle hører plader, nogle kører på cykel

DEBAT

(uden cykelradio), en hel del børn forstår ikke Radioavisen, og en hel del voksne ønsker at hente deres informationer i aviser eller TV eller andre steder. – Andre undersøgelser end dem Torben Jørgensen refererer til, fortæller nemlig om, hvor mange mennesker der overhovedet har *mulighed* for at lytte.

Der er nok ikke nogen af Danmarks Radios musikmedarbejdere, der er uenige med Torben Jørgensen, men de fleste nok mere realistiske.

Vi er enige om målet: at give så mange som muligt del i den oplevelse, man kan få ved at lytte til klassisk musik, men *så mange som muligt* begrænses af følgende:

- En del har ikke mulighed for at lytte til radio på det tidspunkt, hvor den klassiske musik er der.
- Så længe vi ikke som de fleste andre vesteuropæiske lande har en klassisk/seriøs musikradio, der dækker mere end fire timer om aftenen, er gennemslagskraften ikke stor nok til, at vi kan nå de store lyttortal. Det er et af argumenterne for den 4. radiokanal, DR har foreslået: Musikradio-kanalen (der også skal indeholde jazz og folkemusik). Om vi får den afhænger af licens-fastsættelsen for 1989 – og den 4. kanal vil få enorm betydning for dansk musikliv som helhed mange år frem.
- Danmarks Radio har forpligtelser – også over for de mindretal, der gerne vil høre ny musik, etnisk musik, opera osv. En del af mindretalsmusik-

ken har færre lyttere, fordi den kræver forudsætninger, det kan tage år at få (lige som visse former for billedkunst, poesi osv.). En del af denne musik kan ikke præsenteres i form af en god historie, men kræver, hvis det skal have mening at præsentere den, at informationen indeholder begreber eller referencer på et bestemt forståelsesmæssigt niveau.

Vi har vitterlig gjort meget de seneste år for at få vores snak om musikken ned på jorden ved at gøre den mere personlig, være bevidste om talesprog, lade være med at snakke, hvor der ikke er snak behov, være grundlæggende pædagogiske hvor det er muligt, undgå fortidens musikhistorisk akademiske rygmarvsfornemmelser, prøve at finde billeder, hvor det er muligt.

Men det er ikke hver gang, Torben Jørgensens trylleformular duer – den med at »tage hinanden ved hånden og sige: Nu skal du bare høre«. Det er nok den allervigtigste egenskab ved en massemedie-arbejder, at hun eller han har fornemmelse for, hvornår det kan lade sig gøre og hvornår ikke. Og jeg tror, Modspils læsere har gennemskuet det uanstændige i at slå os i hovedet med gode gamle Walter Benjamin og påstå, at vi kun arbejder på at opstille forhindringer for almindelige menneskers adgang til kunsten.

Nu taler Torben Jørgensen kun om sproget og musikken, men den anden side af Danmarks Radios musikpolitik er jo altså musikken. – Vi har en musik-

politik, der i meget høj grad lægger vægt på den levende musik (transmissioner af koncerter i stedet for plader), liv frem for perfektionisme. I en tid, hvor musik (ikke mindst populærmusikken) i den grad er blevet »social uniform« (for at blive i Jørgensens billedverden) og hvor pladen/CD'en i den grad er identitets-forstærkende, er den levende musiks politik bestemt væsentlig når »heden skal holdes i gang«.

Men i øvrigt er Danmarks Radio ikke det store onde dyr. Ingen skal tro, at massemediet alene kan få heden til at gro. Musikundervisningen i folkeskolen har det stadig dårligt, Musikkonservatorierne uddanner stadig musikere af meget traditionel observans, den kommercielle verden kobler stadig børnekultur med discopop osv. Hvad hjælper så Torben Jørgensens højskoleundervisning eller Danmarks Radios klassiske musikudsendelser? – De hjælper naturligvis – og det bliver endnu bedre når vi får luget de sidste rester af fortidig musikpræsentation ud, men mulden skal vendes og gødes mange andre steder – det levende ord alene gør det ikke.

